«8D04203 – Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Муратова Алуа Жасланқызының «Жануарларға қатыгездік жасау: қылмыстық-құқықтық және қылмыстық-процестік аспектілері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің

СЫН-ПІКІРІ

р/н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	Муратова Алуа Жасланқызының «8D04203 – Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға арналған «Жануарларға қатыгездік жасау: қылмыстық-құқықтық және қылмыстық-процестік аспектілері» атты тақырыбындағы диссертациялық жұмысы ғылымды дамытудың «Елдің зияткерлік әлеуеті» атты басым бағытына сәйкес келеді. Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаев 2020 жылы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты халыққа жолдауындағы негізгі ұстанымдарына сәйкес келеді.
2.	Ғылымға	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін **қосады**/қоспайды, ал оның	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін **қосады,** ал оның маңыздылығы **ашылған**. Диссертация жануарларды

	маңыздылығы	маңыздылығы **ашылған**/ашылмаған.	қорғаудың қылмыстық-құқықтық және қылмыстық-процестік механизмдеріне құнды талдау жасайды. Автор заң ғылымына нормативтік олқылықтарды зерттеу және заңнаманы жақсарту үшін тәжірибелік ұсыныстар беру арқылы айтарлықтай үлес қосады. Жұмыс өзекті әлеуметтік күтулер мен халықаралық стандарттарға сәйкес реформалардың қажеттілігіне назар аударады, бұл оның маңыздылығы мен өзектілігін көрсетеді.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: **1) жоғары;** 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Зерттеуде автордың өзі жазу деңгейінің **жоғарылығын** атап өткен жөн. Автор қылмыстық-құқықтық заңнама мен істерді мұқият талдап қана қоймай, заңнаманы жақсарту бойынша өзіндік ұсыныстар ұсынды. Зерттеу терең аналитикалық тәсілді және қарастырылып отырған салаға өзіндік ғылыми үлес қосу қабілетін көрсетеді.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: **1) негізделген;** 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертацияда автор жануарларды қорғауға деген қоғамдық қызығушылықтың артқанын және заңнаманы жетілдіру қажеттілігін атап өтіп, зерттеудің өзектілігін сенімді түрде **негіздейді**. Жұмыс маңызды теориялық және тәжірибелік аспектілерді қарастырады, бұл оның үлесін заң ғылымдары мен заманауи заң практикасы үшін маңызды етеді.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды **1) айқындайды;** 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды	Диссертацияның мазмұны оның тақырыбын **толығымен айқындайды,** тақырыптың қылмыстық-құқықтық және қылмыстық-процестік аспектілерін мұқият қамтиды. Автор заңнаманы, тарихи және салыстырмалы аспектілерді, сондай-ақ жануарларды қорғаудың өзекті тенденцияларын жан-жақты талдайды.

			Диссертация жоғары аналитикалық құндылығы мен практикалық өзектілігі бар заң ғылымына айтарлықтай үлес қосады.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: **1) сәйкес келеді;** 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертациялық зерттеудің мақсаты мен міндеттері диссертацияның тақырыбына **сәйкес келеді**. Диссертацияда зерттеудің мақсаты тақырыпқа нақты сәйкес келеді. Жұмыстың міндеттері мәселені егжей-тегжейлі зерттеуге бағытталған, бұл оны терең түсінуге және тиімді шешімдерді ұсынуға мүмкіндік береді.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: **1) толық байланысқан;** 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ	Диссертациялық жұмыс нақты логикалық құрылымға ие, **толық байланысқан**. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы қисынды түрде өзара байланысқан. Диссертация кіріспеден, үш тараудан, тоғыз бөлімнен, қорытынды мен пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады. Автор өз зерттеуінде құрылымдау мен жоспарлаудың жоғары деңгейін көрсетеді. Диссертацияның әр бөлімі мұқият ойластырылған және тақырыпты жалпы түсінуге ықпал етеді.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: **1) сыни талдау бар;** 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне	Диссертацияда автор ұсынған жаңа қағидаттар дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған, **сыни талдау бар**. Автор жаңа шешімдерді ұсынып қана қоймай, оларды қолданыстағы тәсілдермен егжей-тегжейлі салыстырды. Зерттеу нәтижелері негізделген.

		негізделген	
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? **1) толығымен жаңа;** 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар **толығымен жаңа** болып табылады. Диссертация қылмыстық құқықтың дамуына айтарлықтай ғылыми үлес қосады, оны жануарлардың құқықтарын қорғаудың жаңа идеялары мен тәсілдерімен байытады. Қорғауға ұсынылған жаңашыл ережелер мен принциптер дәлелді дәлелдермен расталады және болашақ зерттеулер мен заңнамалық бастамалар үшін маңызды бағыт болып табылады.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? **1) толығымен жаңа;** 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% қем жаңа болып табылады)	Диссертацияның қорытындылары **толығымен жаңа** болып табылады. Диссертацияда автор жануарларды қылмыстық қорғау туралы түсінікті кеңейтетін және қолданыстағы нормалар мен тәжірибелерді жақсартудың тиімді шешімдерін ұсынатын инновациялық тұжырымдарды ұсынады.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? **1) толығымен жаңа;** 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Техникалық, технологиялық шешімдері **толығымен жаңа және негізделген.**
6.	Негізгі қорытындылардың	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде	Диссертациялық жұмыста көрініс тапқан барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерде **негізделген.** Зерттеудің жаңалығы қолданыстағы құқықтық база терең талданды,

	негізділігі	**негізделген**/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	кемшіліктер анықталып, оларды жоюдың тиімді жолдарын ұсынылды.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? **1) дәлелденді;** 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; **2) жоқ** 7.3 Жаңа ма? **1) ия;** 2) жоқ 7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; **3) кең** 7.5 Мақалада дәлелденген бе? **1) ия;** 2) жоқ	**1 тұжырым. «Жануарларға қатыгездікпен қарау», «жануар» және «жауыздық әдістер» ұғымдарына авторлық түсінік берілді;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес 7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **2 тұжырым. Қазақстан Республикасының «Эксперименттер немесе басқа ғылыми мақсаттар үшін пайдаланылатын омыртқалы жануарларды қорғау туралы» (ETS № 123, Страсбург, 18 наурыз 1986 ж.) және «Үй жануарларын қорғау жөніндегі» (ETS № 125, Страсбург, 13 қараша 1987 ж.) Еуропалық конвенцияларын ратификациялау қажеттігі ұсынылды;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес 7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **3 тұжырым. ҚР ҚК 316-бабының 1 және 2-тармақтарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылды;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес

			7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **4 тұжырым. ҚР ҚК 316-бабының 3-тармағын саралаушы жаңа белгілермен толықтыра отырып, ҚР ҚК 3-бабына өзгерістер енгізу ұсынылды;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес 7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **5 тұжырым. Жануарлардың сирек кездесетін және құрып кету қаупі төнген түрлеріне, сондай-ақ пайдалануға тыйым салынған жануарларға қатысты қатыгездікпен қарау қылмыстық құқық бұзушылықтар санының өсуіне байланысты ҚР ҚК 316-бабының 3-тармақшасына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылды;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес 7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **6 тұжырым. Жануарларға қатыгездікпен қарау фактілерінің қоғамдық орындарда жасалуына байланысты ҚР ҚК 316-бабы 3-тармағының 5-тармақшасына өзгертулер мен толықтырулар енгізу ұсынылды;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес

			7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **7 тұжырым. Диссертациялық зерттеуде жануарларға қатыгездікпен қарау қылмыстық құқық бұзушылығын жасаған қылмыскердің жеке басының криминологиялық мінездемесі ұсынылды;** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес 7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия **8 тұжырым. Мамандандырылған сарапшыларды тарту және мақсатты сот сараптамаларын қолдану арқылы жануарларға қатыгездікпен жасалған істер бойынша сотқа дейінгі тергеп-терсеруді жақсартудың кешенді тәсілі негізделген, бұл тергеп-тексерудің тиімділігі мен сапасын арттыруды қамтамасыз етеді.** 7.1 1) дәлелденді 7.2 2) тривиалды емес 7.3 1) ия 7.4 3) кең 7.5 1) ия
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған **1) ия;** 2) жоқ	Бұл диссертацияда әдіснаманы таңдау **негізделген** және егжей-тегжейлі сипатталған, бұл оқырманға автордың зерттеуге ғылыми көзқарасын толық түсінуге мүмкіндік береді. Жұмыстың әдіснамалық базасы-жануарларды қатыгездіктен қорғаудың қылмыстық-құқықтық және қылмыстық-процестік аспектілерін кешенді талдау,

	ақпараттың дәйектілігі		оның ішінде теориялық шолу да, қолданыстағы нормалардың практикалық қолданылуын зерттеу де бар. Автор әдіснамалық құралдардың кең спектрін, соның ішінде салыстырмалы-құқықтық талдауды, кейс-стадиді, сондай-ақ сот практикасы мен заңнамасын талдауды тиімді пайдаланды. Бұл зерттеу мәселелерін жан-жақты қамтуға ғана емес, сонымен қатар тұжырымдардың ғылыми жаңалығы мен практикалық маңыздылығын қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Әдістеменің толық сипаттамасы құқықтану саласындағы ғылыми диалогты байытады және осы саладағы одан әрі зерттеулерге негіз берді.
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертацияның ғылыми нәтежелері жеткілікті дәрежеде сенімді. Бұл автордың заң әдебиетінің, нормативтік материалдардың кең көлемін пайдалану мен ғылыми зерттеудің әртүрлі әдістеріне жүгінген.
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер	Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулерді талап етпейді. Сондықтан эксперименттік зерттеулер жүргізілмеді.

		педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия; **2) жоқ**	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **расталған** / ішінара расталған / расталмаған	Диссертацияда маңызды мәлімдемелер өзекті және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **расталған**, бұл оның ғылыми құнын едәуір арттырды. Автор өз жұмысында соңғы зерттеулердің нәтижелерін белсенді қолдана отырып, зерттеу тақырыбын терең түсінетіндігін көрсетті. Бұл тәсіл дәлелдеудің академиялық қатаңдығын ғана емес, сонымен қатар диссертациялық зерттеудің өзектілігі мен маңыздылығын растайды.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға **жеткілікті**/жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиет көздері жан-жақты әдеби шолу жасау үшін **жеткілікті**. Автор қылмыстық құқық пен жануарлар құқығын қорғаудағы негізгі аспектілер мен соңғы зерттеулерді қамтитын ғылыми жарияланымдардың кең ауқымын қамтыды. Бұл зерттеудің терең теориялық негізін қамтамасыз етті және зерттелетін мәселені талдау үшін сенімді контекст құруға мүмкіндік берді. Әдебиеттерді таңдау зерттеу сұрағының өзектілігін көрсетеді, сонымен қатар автордың тақырыпты талдауға кешенді көзқарасқа деген ұмтылысын көрсетеді. Әр түрлі юрисдикциялардан және әртүрлі көзқарастардан алынған дереккөздердің қосылуы зерттеудің көп қырлылығына және оның ғылыми объективтілігіне ықпал етті. Осылайша, әдеби шолу автордың пәндік саланы терең түсінуін көрсетеді және одан әрі зерттеуге

			берік негіз береді.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертацияның теориялық **маңызы бар**. Зерттеудің теориялық маңыздылығы оның қылмыстық құқық пен қылмыстық процесс шеңберінде жануарларды қатыгездіктен қорғау туралы ғылыми білімді дамытуға қосқан үлесі болып табылады. Ол жаңа теориялық тәсілдер мен тұжырымдамалық негіздерді ұсына отырып, жануарларға қатыгездіктің заңнамалық және процедуралық аспектілері туралы түсінікті кеңейтеді.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: **1) ия;** 2) жоқ	Диссертацияның **практикалық маңызы бар** және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Зерттеудің практикалық маңыздылығы жануарлар құқығын қорғауды жақсартуға бағытталған заңнама мен іс жүргізу тәжірибесін жетілдіру үшін нақты ұсыныстар беруден тұрады. Жұмыс нәтижелері заң практикасында, заң шығаруда және жануарлармен жұмыс істеу саласындағы саясатты қалыптастыруда қолданылуы мүмкін.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? **1) толығымен жаңа;** 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Зерттеудің практикалық ұсыныстары **толығымен жаңа** болып табылады және бұрын заңнамалық және процестік тәжірибеде қолданылмаған жануарларды қатыгездіктен қорғауды жақсартуға арналған түпнұсқа шешімдерді ұсынады.
10.	Жазу және	Академиялық жазу сапасы:	Зерттеу академиялық жазудың **жоғары деңгейімен**

	ресімдеу сапасы	**1) жоғары;** 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	**сипатталады**, мәтіннің ғылыми стандарттарға сәйкес келетін дәлдігін, дұрыстығын және құрылымдылығын көрсетілді. Сонымен қатар, зерттеу терең аналитикалық көзқараспен және дереккөздерді сыни тұрғыдан түсінумен сипатталады, бұл академиялық талқылауды байытады және тақырыпты жаңа түсінуге ықпал етеді.

Муратова Алуа Жасланқызының «8D04203 – Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған «Жануарларға қатыгездік жасау: қылмыстық-құқықтық және қылмыстық-процестік аспектілері» атты диссертациясына оң пікірімді бере отырып, философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Ресми рецензент,
заң ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор,
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университетінің профессоры **И.С. Сактаганова**

Қолын куәландырамын
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАДР ҚЫЗМЕТІ
«16» 02 2024 г.